

تعیین شاخص‌های سطح خوانایی گانینگ در محتوای کتاب هدیه‌های آسمانی چهارم و پنجم ابتدایی ایران

عباس شکاری^۱، زکبه نجاریان^۲

چکیده:

هدف از انجام این پژوهش دستیابی به میزان سطح خوانایی کتاب‌های هدیه‌های آسمانی پایه چهارم و پنجم ابتدایی، بررسی تفاوت سطح خوانایی کتاب‌های هدیه‌های آسمانی چهارم و پنجم ابتدایی از نظر تناسب با سطح سنی و درک و فهم دانش‌آموزان و مقایسه آن‌ها از نظر میزان تناسب متون با سطح توانایی خوانایی دانش‌آموزان است. انتخاب روش پژوهش بر اساس تحلیل محتوا و با استفاده از فرمول تعیین شاخص‌های سطح خوانایی گانینگ می‌باشد. موضوع مورد مطالعه کتاب هدیه‌های آسمانی چهارم ابتدایی شامل ۲۳ درس در ۸۰ صفحه و کتاب هدیه‌های آسمانی پایه پنجم ابتدایی دربرگیرنده ۲۳ درس در ۱۰۳ صفحه می‌باشد. یافته‌های بدست‌آمده از این پژوهش نمایانگر آن است که در میزان سطح خوانایی بخش‌های اول و دوم کتاب پایه چهارم با بخش سوم تفاوت محسوسی وجود دارد. و هر سه بخش در سطحی بالاتر از سطح توانایی دانش‌آموزان این پایه قرار دارد. همچنین بین سطح خوانایی بخش‌های دوم و سوم کتاب پنجم با بخش اول تفاوت وجود دارد و هر دو متن از نظر سطح خوانایی بالاتر از سطح توانایی دانش‌آموزان کلاس پنجم است. بنابراین هیچ یک از این دو کتاب متناسب با سطح سنی و درک و فهم دانش‌آموزان این دو مقطع تحصیلی نمی‌باشد و دارای میزانی از درجه دشواری در خوانایی است.

کلیدواژه‌ها: تحلیل محتوا، سطح خوانایی، فرمول گانینگ، کتاب هدیه‌های آسمانی، دوره ابتدایی.

۱- عضو هیات علمی گروه علوم تربیتی دانشگاه کاشان abbasshekari45@gmail.com

۲- کارشناس ارشد روانشناسی تربیتی دانشگاه کاشان najaryan8261@yahoo.com

مقدمه

یادگیری در دوران کودکی از حساسیت ویژه‌ای برخوردار بوده، چرا که این امر بر ساخت شخصیت فرد هم از نظر علمی و هم از نظر کیفی مؤثر است و این دوره و یادگیری-های آن مقدمه‌ای برای دستیابی به معرفت‌های بعدی خواهد بود. بنابراین هر گونه تعلل در تدوین و تألیف منابع یادگیری این دوره و آموزش‌های خاص آن عواقب سوء و یا شاید مادام‌العمر به همراه خواهد داشت (رضایی، ۱۳۸۰). در این میان نقش اساسی برای تغییر و تعدیل رفتار فراگیران بر عهده آموزش و پرورش است و از آنجا که نظام آموزش و پرورش ایران متمرکز و برنامه، کتاب و معلم، محورهای اساسی آموزش و یادگیری‌اند و با توجه به آن که در بسیاری از موارد، کتاب درسی تنها رسانه آموزشی است که در اختیار معلم قرار دارد و فرآیند تدریس و یادگیری تنها با اتکا به محتوای برنامه درسی، مفاهیم و ارزش‌های مطرح شده در آن و همچنین انواع ارزشیابی‌های تحصیلی، امتحانات و گزینش‌های متعدد بر مبنای محتوای کتاب‌های درسی صورت می‌پذیرد، نقش کتاب به منزله برنامه آموزشی بسیار مهم تلقی شده، جای تعمق، بررسی و تتبع فراوان دارد. بنابراین محتوای مطلوب کتاب‌های درسی می‌تواند دانش‌آموزان را به چالش فکری وا دارد و از جمود فکری و ذهنی رها سازد و پاسخگوی نیازمندی‌های عصر جدید انسان‌ها باشد (آقازاده، ۱۳۸۵). از

جمله کتاب‌های درسی می‌توان به تعلیمات دینی اشاره کرد که نقش اساسی در پرورش روحیه جستجوگری و تفکر انتقادی دارد (Greco, 2000). با توجه به اهمیت تربیت دینی در مقاطع گوناگون تحصیلی، محتوای مواد آموزشی دینی لازم است متناسب با شرایط سنی و پاسخگوی نیازهای دینی دانش‌آموزان باشد (ستایش، ۱۳۸۵). از جمله روش‌هایی که می‌توان برای دستیابی به محتوایی مطلوب در کتب درسی از آن استفاده کرد، روش تحلیل محتواست. این تحلیل کمک می‌کند تا مفاهیم، اصول، نگرش‌ها، باورها و کلیه اجزای مطرح شده در قالب دروس کتاب، بررسی عملی و با اهداف برنامه درسی مقایسه و ارزیابی شوند.

در تحلیل محتوای کتاب درسی، اغلب از دو تکنیک کلی، فرمول‌های خوانایی و ابزارهای فهرستی (چک لیستی) که هر تکنیک از تعدادی روش مختلف تشکیل یافته، استفاده می‌گردد. به طور خلاصه، فرمول خوانایی درجه پیچیدگی زبانی مثل متن کتاب یا درجه خوانایی سایر متون را تعیین می‌نماید. این فرمول به وسیله تجزیه و تحلیل متن کتاب به اندازه‌گیری درجه خوانایی می‌پردازد. این تجزیه و تحلیل به ویژه بر روی کلمه‌ها، عبارت‌ها و بندهای یک نوشته متمرکز می‌شود و با شمارش آن‌ها (کلمه‌ها و جمله‌ها) و استفاده از فرمول و رابطه‌ای مشخص، میزان و درجه سختی یا درجه تناسب متن با سن کلاسی یا سطح توانایی خواندن متن را مشخص می‌سازد (جعفری هرنندی و

دانش‌آموزان با محتوا شده و کتاب قبلی ضریب درگیری پایینی داشته است.

ناجی (۱۳۸۱) در بررسی و تحلیل محتوای کتاب تعلیمات دینی سوم دبستان براساس روش‌های تحلیل محتوای فرای، فلش، گانینگ، مک لافلین، روش بررسی سوال‌ها و تصاویر ویلیام رومی و مدل طراحی و طبقه بندی هدف‌های آموزشی مریل به ارزشیابی و تحلیل محتوای کتاب ذکر شده پرداخته است. نتایج بررسی که توسط روش گانینگ برای به دست آوردن میزان خوانایی این کتاب انجام شد، مبنی بر دشواری خوانایی مطالب کتاب بوده است. همچنین افروز (به نقل از دیانی، ۱۳۷۹) به بررسی سطح خوانایی اشعار کتاب فارسی پایه سوم دبستان پرداخته و به این نتیجه دست یافته است که ۲۵ درصد از اشعار فارسی پایه سوم با توان ذهنی دانش‌آموزان شهر تهران تناسب دارد.

در پژوهشی دیگر شیخ زاده (۱۳۸۷) به مقایسه سطح خوانایی کتاب فارسی چهارم ابتدایی با کتاب فارسی پنجم ابتدایی از نظر میزان تناسب متون با سطح خوانایی دانش‌آموزان پرداخته است. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که سطح خوانایی در بین بخش‌های اول و وسط کتاب چهارم تفاوت محسوسی دارد و هر دو متن در سطحی بالاتر از سطح توانایی دانش‌آموزان چهارم قرار دارد. همچنین بین سطح خوانایی بخش دوم و سوم

همکاران، ۱۳۸۷). به غیر از روش گانینگ که در این پژوهش به آن پرداخته شده فرمول‌هایی مانند فرای و فلش (به نقل از Obery, 1991) وجود دارند که برای سنجش میزان خوانایی دانش‌آموزان به کار می‌رود و در اینجا مسأله این است که آیا محتوای کتاب هدیه‌های آسمانی چهارم و پنجم ابتدایی ایران با سن کلاسی و سطح توانایی خواندن دانش‌آموزان تناسب دارد یا خیر؟ بنابراین مشخص می‌شود که با روش گانینگ و استفاده از فرمول آن، در تجزیه متن کتاب یعنی تحلیل روی کلمه‌ها، عبارت‌ها و بندهای آن و با شمارش آن‌ها (کلمه‌ها و جمله‌ها)، و نیز چه رابطه‌ای بین درجه سختی متن کتاب هدیه‌های آسمانی چهارم و پنجم ابتدایی ایران با سن کلاسی وجود دارد و یا به چه میزان دشواری متن کتاب هدیه‌های آسمانی با سطح توانایی خواندن دانش‌آموزان تناسب دارد؟

پیشینه پژوهش:

در تحقیقی که ایمانی و مظفر (۱۳۸۳) تحت عنوان تحلیل محتوای کتاب هدیه‌های آسمانی و کتاب کار پایه دوم دبستان سال ۱۳۸۱ در مقایسه با تعلیمات دینی چاپ ۱۳۸۰ با روش تحلیل محتوای ویلیام رومی انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که ضریب درگیری دانش‌آموزان با محتوای کتاب تعلیمات دینی ۴۱٪ و با کتاب هدیه‌های آسمانی و کتاب کار ۱/۲ است. بر این اساس کتاب جدید موجب درگیری بیش‌تر

ارائه مطالب و محتوای کتاب‌های درسی فرهنگ اسلامی از نظر میزان تحریک دانش-آموزان به فعالیت، تفکر و پرسش بود. نتایجی که توسط این پژوهش به دست آمد عبارت بودند از اینکه، هیچ یک از کتب از حیث ضریب درگیری دانش‌آموز در متن دارای شاخص مناسبی نبودند، بنابراین از شیوه ارائه فعال در حد مطلوب استفاده نشده بود. همچنین در قسمت پرسش‌ها در هیچ یک از کتب، ضریب درگیری دانش‌آموز دارای شاخص مناسبی نبود و از شیوه ارائه فعال در حد لازم استفاده نشده بود. در مجموع هیچ یک از کتب از حیث ضریب درگیری دانش‌آموزان در متن دارای شاخص مناسبی نبوده‌اند.

رضایی (۱۳۸۰) در پژوهشی با عنوان بررسی عوامل مؤثر در تعیین محتوای کتاب‌های تعلیمات دینی دوره ابتدایی از دیدگاه معلمان استان آذربایجان به ارزشیابی و تحلیل محتوای کتب مذکور پرداخته است. نتایج این پژوهش نمایانگر آن است که محتوای کتاب‌های دینی دوره ابتدایی ۱- با توجه به اهداف آموزشی دینی در این دوره انتخاب شده است. ۲- با توجه به نیازها و شرایط جامعه انتخاب شده است. ۳- با توجه به عوامل مؤثر در یادگیری مانند آمادگی یادگیرنده، تجربیات قبلی و فعالیت یادگیرنده انتخاب شده است. ۴- با توجه به اهمیت موضوع درس دینی انتخاب و سازماندهی نشده است.

کتاب پنجم هم تفاوت وجود داشت و هر دو متن از این نظر بالاتر از سطح دانش‌آموزان قرار داشت و دارای میزان بالایی از دشواری خوانایی بود.

شکوهی نیز در سال (۱۳۸۲) به بررسی میزان دشواری محتوای کتاب فارسی دوم دبستان بر اساس حیطه شناختی بلوم پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد که ۶۲٪ از اهداف به سطح دانش و ۵۲٪ به سطح فهمیدن اختصاص دارد. و به سطح کار بستن فقط ۱۴٪ درصد توجه شده است. بنابراین نتایج نشان می‌دهد که مؤلفان به هدف‌های سطح دانش و فهمیدن توجه بیشتری داشته‌اند، در حالی که باید بر کاربرد یافته‌ها تأکید بیشتری صورت گیرد.

منطقی (۱۳۸۸) پژوهشی در راستای تحلیل محتوای کتاب‌های دینی سوم راهنمایی و دبیرستان از منظر پاسخ به نیازهای عاطفی-روانی و اجتماعی دانش‌آموزان انجام داده است. بر این اساس در این پژوهش تحلیل محتوای کتاب‌های مذکور با عنایت به مؤلفه‌های پاسخ به نیازهای اجتماعی و نیازهای عاطفی-روانی دانش‌آموزان مورد توجه قرار می‌گرفت. و در نهایت پس از تحلیل‌های آماری لازم روشن شد این کتاب‌ها نسبت به مقوله‌های پیش‌گفته کم‌توجه بوده‌اند.

در پژوهشی که توسط موسی‌پور در سال ۱۳۶۹ در خصوص تحلیل محتوای تعلیمات دینی مقطع ابتدایی با استفاده از روش ویلیام رومی انجام گرفت، هدف اصلی بررسی شیوه

تحقیق، بررسی جنبه‌های لفظی و تحلیلی پرسش‌ها و شناسایی نکته‌های دستوری تمرین-های کتاب بود. پنج گروه پرسش شامل یادآوری حقایق مشخص و جزئیات درس، پرسش‌های مربوط به درک مستقیم مطالب درس، پرسش‌های مربوط به بیان احساس و عواطف دانش‌آموز، پرسش‌های مربوط به نتیجه‌گیری و برداشت شخصی دانش‌آموز، پرسش‌های مربوط به بیان احساس و عواطف دانش‌آموز درباره موضوع و پرسش‌های مربوط به شناسایی کنجکاوی، مطالعه و تحقیق دانش-آموزان بود. همچنین آل افروز (۱۳۹۰) در تحقیقی سطح خوانایی نوشته بر اساس روش گانینگ به شکل زیرتعیین نموده است که عبارتند از:

۱- شاخص سطح خوانایی گانینگ که در آن به متوسط تعداد کلمات در هر جمله و کلمات بیشتر از سه هجا توجه شده است (Gunning, 2003).

۲- نمودار ادوارد فرای که تعداد جملات هر نوشته را مورد توجه قرار داده است.

۳- فرمول رودولف فلش که در آن به تعداد هجاها و تعداد کلمات در هر جمله توجه شده است (Flesh, 1984). نتیجه نهایی این شد که شیوه‌های ساده تولید مواد خواندنی برای نوسوادان بزرگسال و شیوه‌های جذب نوسوادان را به کتابخانه و نیز راه‌های حفظ و تداوم سواد

ذوالفقاری (۱۳۸۲) به مقایسه محتوای کتاب‌های قدیم و جدید فارسی (بخوانیم و بنویسیم) در پیشرفت زبان‌آموزی دانش‌آموزان پرداخته است. تحقیق او نشان می‌دهد که میانگین نمره‌های مهارت نوشتن دانش‌آموزانی که با کتاب جدید آموزش دیده‌اند، با میانگین نمره‌های دیگر دانش‌آموزان تفاوتی اساسی ندارد. دانش‌آموزانی که با کتاب جدید آموزش دیده‌اند، از لحاظ مهارت نحوی با دانش‌آموزان دیگر تفاوت اساسی ندارند. همچنین تفاوت معنی‌داری بین میانگین نمره‌های مهارت گوش دادن دانش‌آموزانی که با کتاب جدید آموزش دیده‌اند، با دانش‌آموزان قدیم وجود ندارد. بین میانگین نمره‌های مفاهیم ارزشی و نگرشی در دو شیوه تحصیلی قدیم و جدید نیز تفاوت اساسی وجود ندارد.

حسینی نسب (۱۳۷۷) به ارزشیابی کتاب فارسی کلاس‌های اول تا پنجم دوره ابتدایی بر اساس ملاک‌های قدرت خوانایی، ضریب درگیری، توالی مفاهیم، خصوصیات ظاهری، تطابق تصاویر با متن و کیفیت تصاویر با استفاده از پرداخته تحلیل محتوا، پرداخته است. یافته‌های تحقیق او نشان می‌دهد که رنگ‌های شاد و متنوع و استفاده از تصاویر، شاخص‌های برتر این کتاب‌هاست.

شیرزاد (۱۳۷۳) به بررسی پرسش‌ها و تمرین‌های کتاب فارسی پنجم ابتدایی از زاویه هدف‌های زبان‌آموزی پرداخته است. هدف

فرضیه‌های تحقیق:

۱. بین سطح خوانایی هر یک از بخش‌های کتاب هدیه‌های آسمانی پایه چهارم ابتدایی، تفاوت وجود دارد.
۲. بین سطح خوانایی هر یک از بخش‌های کتاب هدیه‌های آسمانی پایه پنجم ابتدایی، تفاوت وجود دارد.
۳. بین سطح خوانایی کتاب هدیه‌های آسمانی چهارم ابتدایی با سطح سنی و درک و فهم دانش‌آموزان تناسب وجود دارد.
۴. بین سطح خوانایی کتاب هدیه‌های آسمانی پنجم ابتدایی با سطح سنی و درک و فهم دانش‌آموزان تناسب وجود دارد.
۵. بین سطح خوانایی کتاب‌های هدیه‌های آسمانی پایه‌های چهارم و پنجم ابتدایی از نظر تناسب با سطح سنی دانش‌آموزان تفاوت وجود دارد.

روش پژوهش:

روش تحقیق از نوع تحلیل محتوا می‌باشد که از روش گانینگ (۲۰۰۳) جهت تعیین شاخص سطح خوانایی استفاده شده است. شاخص سطح خوانایی گانینگ به شیوه‌ای است که در آن به متوسط تعداد کلمات در هر جمله و کلمات بیشتر از سه هجا توجه شده است. و قبلاً لیتیچ در سال ۱۹۸۷ و فلش در سال ۱۹۸۴ با این روش کار کرده‌اند که گانینگ در سال ۲۰۰۳ تغییراتی در آن داده است. اینک با توجه به هدف در نظر گرفته شده برای انجام این

و جلوگیری از بازگشت به بیسوادی را تبیین کرده است.

هدف‌های پژوهش:

- الف- هدف اصلی. هدف این تحقیق، پرداختن به مقایسه سطح خوانایی کتاب‌های هدیه‌های آسمانی چهارم و پنجم ابتدایی بر اساس روش گانینگ است.
- ب- هدف‌های فرعی تحقیق:
- ۱- بررسی تفاوت بین سطح خوانایی هر یک از بخش‌های کتاب هدیه‌های آسمانی چهارم ابتدایی.
 - ۲- بررسی تفاوت بین سطح خوانایی هر یک از بخش‌های کتاب هدیه‌های آسمانی پنجم ابتدایی.
 - ۳- بررسی تناسب سطح خوانایی هر یک از بخش‌های کتاب هدیه‌های آسمانی چهارم ابتدایی با سطح سنی و درک و فهم دانش‌آموزان.
 - ۴- بررسی تناسب سطح خوانایی هر یک از بخش‌های کتاب هدیه‌های آسمانی پنجم ابتدایی با سطح سنی و درک و فهم دانش‌آموزان.
 - ۵- بررسی تفاوت سطح خوانایی کتاب‌های هدیه‌های آسمانی چهارم و پنجم ابتدایی از نظر تناسب با سطح سنی و درک و فهم دانش‌آموزان.

صورت که اعداد ۲، ۳، ۴ و ... معادل کلاس-های دوم، سوم، چهارم و ... است. اگر دشواری متن کتاب مطابق با توانایی دانش‌آموزان باشد، سطح خوانایی کتاب برابر با سطح توانایی دانش‌آموزان است. برای مثال، اگر سطح خوانایی کتاب هدیه‌های آسمانی چهارم برابر با عدد ۵ باشد، دشواری متن کتاب نیز برابر با سطح توانایی دانش‌آموزان همان پایه است. اما اگر عدد محاسبه شده بالاتر از این عدد باشد، نشان‌دهنده دشواری بودن کتاب و پایین بودن عدد محاسبه شده نشانه آسان بودن آن برای دانش‌آموزان همان پایه است.

جامعه تحقیق و نمونه و روش نمونه‌گیری:

جامعه این تحقیق کل محتوای آموزشی کتاب هدیه‌های آسمانی پایه چهارم و پنجم ابتدایی را شامل می‌شود. بدین ترتیب موضوع مورد مطالعه کتاب هدیه‌های آسمانی چهارم ابتدایی شامل ۲۳ درس در ۸۰ صفحه و کتاب هدیه‌های آسمانی پایه پنجم ابتدایی دربرگیرنده ۲۳ درس در ۱۰۳ صفحه می‌باشد. و جامعه تحقیق و نمونه و روش نمونه‌گیری شامل تحلیل محتوا بر اساس سطح خوانایی گانینگ شامل ۱۰ درصد از بخش‌های اول، وسط و آخر کتاب‌های هدیه‌های آسمانی چهارم و پنجم بود. در این روش تلاش شد انتخاب صفحه‌ها از متن کتاب باشد. سپس از هر کدام از قسمت‌ها

تحقیق، از روش گانینگ استفاده می‌شود. در این روش دو عامل زبانی طول کلمه و طول جمله محاسبه می‌شود و در آن کلمه‌های دشوار شامل آن کلمه‌هایی هستند که از چهار یا بیش از چهار هجا تشکیل شده باشند.

نحوه محاسبه سطح خوانایی در این روش به شرح زیر است:

۱- انتخاب نمونه: یک نمونه صد کلمه‌ای از ابتدا، وسط و آخر متن در نظر می‌گیریم.

۲- تعداد جمله‌های نمونه را می‌شماریم و طول متوسط جمله‌ها را از طریق تقسیم تعداد کلمه‌ها بر تعداد جمله‌های کامل هر نمونه محاسبه می‌کنیم.

۳- کلمه‌های چهار هجایی یا بیش از آن را می‌شماریم تا تعداد کلمه‌های دشوار مشخص شود. اسامی خاص جز شمارش محسوب نمی‌شوند.

۴- تعداد کلمه‌های دشوار (چهار هجا یا بیش از آن) را با طول متوسط جمله‌ها جمع و عدد حاصل را در $0/4$ ضرب می‌کنیم. این محاسبات را در مورد دو نمونه دیگر تکرار می‌کنیم.

۵- میانگین نتایج هر سه نمونه را محاسبه می‌کنیم.

در مرحله ششم به نظر یارمحمدیان (۱۳۷۷) سطح خوانایی متن با شاخص‌های گانینگ مقایسه می‌شود. درجه‌های شاخص گانینگ معادل کلاس‌های آموزش رسمی است. به این

- اعم از قسمت اول، وسط و آخر صد کلمه به صورت جداگانه انتخاب شدند.
- مقوله‌ها، واحد تجزیه و تحلیل و روش شمارش:
- مقوله رده‌هایی هستند که هر یک مجموعه‌ای از عناصر را که از نظر عمق و شکل، ویژگی‌های مشترکی دارند، در خود جای می‌دهند. معیار مقوله‌سازی به هدف هر تحقیق بستگی دارد (جعفری هرندی، ۱۳۸۷). در این پژوهش مقوله‌ها بر اساس معیار ترکیب کلمات انتخاب و به ترتیب زیر ارائه می‌شوند:
۱. همه کلمه‌های موجود در سه نمونه صد کلمه‌ای در بخش‌های اول و دوم و سوم کتاب هدیه‌های آسمانی پایه چهارم.
 ۲. همه کلمه‌های موجود در سه نمونه صد کلمه‌ای در بخش‌های اول و دوم و سوم کتاب هدیه‌های آسمانی پایه پنجم.
 ۳. کلمه‌های چهار و بیش‌تر از چهار هجایی در سه نمونه صد کلمه‌ای بخش‌های اول و دوم و سوم کتاب هدیه‌های آسمانی پایه چهارم.
 ۴. کلمه‌های چهار و بیش‌تر از چهار هجایی در سه نمونه صد کلمه‌ای در بخش‌های اول و دوم و سوم هدیه‌های آسمانی پایه پنجم.
 ۵. جمله‌های کامل در سه نمونه صد کلمه‌ای در بخش‌های اول و دوم و سوم کتاب هدیه‌های آسمانی پایه چهارم.
۶. جمله‌های کامل در سه نمونه صد کلمه‌ای در بخش‌های اول و دوم و سوم کتاب هدیه‌های آسمانی پایه پنجم.
- در این مرحله باید تمام عناصر محتوا را که به مقوله‌ها مربوط می‌شوند، طبقه‌بندی کرد. برای این کار لازم است واحدهای ضبط (کوچک-ترین بخش محتوا که بسامد آن شمارش می‌شود مثل کلمه) و واحدهای متن (بزرگ‌ترین بخش محتوا که ویژگی یک واحد ضبط را مشخص می‌سازد، مثل عبارت) از یکدیگر تشخیص داده شوند. پس واحد ضبط واحد پیچیده‌ای است که می‌تواند در قالب یک کلمه، یک یا چند عبارت مطرح شود؛ برعکس، یک عبارت ممکن است، شامل چند مضمون باشد. پس از انتخاب واحدهای طبقه‌بندی، این واحدها شمرده می‌شوند. طبقه‌بندی پاسخ‌هایی که به یک پژوهش داده شده، رمزگذاری نام دارد. واحد تجزیه و تحلیل در این پژوهش، جمله و کلمه است. کلمه واحد معنادار، واقعی و کوچک‌ترین جزء تحلیل است. جمله نیز در حکم واحد ثبت، مورد استفاده تحلیل‌گر قرار می‌گیرد (یارمحمدیان، ۱۳۷۷). نحوه شمارش واحدها در مرحله بعد مشخص می‌شود تا رمزگذارها بتوانند براساس آن به شمارش پردازند. تجزیه و تحلیل و یافته‌های به دست آمده با روش‌های مختلفی انجام می‌شود. برخی از این روش‌ها عبارتند از تحلیل فراوانی، همبستگی و تحلیل جهت‌گیری که در این پژوهش از روش فراوانی

استفاده شده است. چرا که تحلیل فراوانی، بیشتر وسعت اهمیت عناصر مورد نظر در محتوا را ممکن می‌سازد.

جامعه نمونه آماری: یک نمونه آماری پژوهش از این پژوهش:

جدول ۱: نمونه آماری پژوهش

نمونه بخش سوم	نمونه بخش دوم	نمونه بخش اول	پایه
درس ۲۲: آرزوی بزرگ من (صفحه ۷۷-۷۹)	درس ۱۲: زنگ انشاء (صفحه ۴۲-۴۵)	درس ۲، شامگاه پاییزی (صفحه ۶-۷)	چهارم
درس ۲۳، بهترین روز (صفحه ۱۰۰-۱۰۲)	درس ۱۴،..... (صفحه ۶۸-۷۰)	درس ۲، خورشید و چاه (صفحه ۱۶-۱۹)	پنجم

نمونه آماری این پژوهش شامل ۶ نمونه صد کلمه‌ای از قسمت‌های اول، دوم و سوم کتاب- های هدیه‌های آسمانی پایه چهارم و پنجم ابتدایی انتخاب شده بود در این بخش به

ویژگی‌های یکی از دروس انتخابی مربوط به بخش دوم کتاب هدیه‌های آسمانی پایه پنجم می‌پردازیم که در جدول ۲ ارائه می‌شود.

جدول ۲: آمار توصیفی مربوط به درس ۱۲، زنگ انشاء از کتاب هدیه‌های آسمانی چهارم ابتدایی

۱۰۰	تعداد کلمات
۱۸	تعداد جملات کامل
۵/۵۵	طول متوسط جملات
۶	تعداد کلمات دشوار
۴/۶۲	میزان خوانایی

همانطور که قبلاً گفته شد، بر اساس روش گانینگ، ابتدا تعداد کلمات و جملات کامل، طول متوسط جملات و تعداد کلمات دشوار (کلمات ۴ هجایی) را محاسبه و سپس میزان خوانایی را محاسبه می‌کنیم. در این بخش خلاصه‌ای از بخش‌های انتخاب شده از کتاب- های پایه چهارم ارائه می‌شود:

بحث و نتیجه‌گیری:

در این قسمت پس از ارائه فرضیه‌های پژوهش، نتایج بدست‌آمده را با توجه به نتایج قبلی ارائه می‌کنیم:

فرضیه ۱: بین سطح خوانایی هر یک از بخش‌های کتاب هدیه‌های آسمانی پایه‌های چهارم ابتدایی تفاوت وجود دارد.

جدول ۳: نتایج مربوط به سطح خوانایی کتاب پایه چهارم

بخش‌های کتاب	تعداد کلمات	تعداد جملات کامل	طول متوسط جملات	تعداد کلمات دشوار	میزان خوانایی گانینگ (G)
بخش اول	۱۰۰	۱۸	۵/۵۵	۴	۴/۲۲
بخش دوم	۱۰۰	۱۸	۵/۵۵	۶	۴/۶۲
بخش سوم	۱۰۰	۱۲	۸/۳۳	۷	۵/۷۳

محسوسی مشاهده شد به طوریکه سطح خوانایی در بخش دوم ۴/۶۲ و در بخش سوم ۵/۷۳ است. طبق نتایجی که در پژوهش‌های قبلی در مورد سطح خوانایی کتب درسی دوره ابتدایی انجام شده، در پژوهشی از شیخ زاده که در مورد میزان سطح خوانایی در کتاب‌های بخوانیم پایه چهارم و پنجم ابتدایی انجام شده بود، نتایج در جهت تأیید یافته‌های تحقیق ما بدست آمد.

فرضیه ۲: بین سطح خوانایی هر یک از سه بخش کتاب هدیه‌های آسمانی پایه پنجم ابتدایی تفاوت وجود دارد. یافته‌های به‌دست آمده از کتاب پایه پنجم ابتدایی با توجه به شاخص‌ها در جدول ۴ ارائه شده است.

در این قسمت ارتباط بخش اول و میانی و بخش میانی و سوم و بخش اول و سوم مورد بررسی قرار گرفته است. طبق بررسی انجام شده میزان خوانایی بخش اول و دوم کتاب هدیه‌های آسمانی پایه چهارم به ترتیب ۴/۲۲ و ۴/۶۲ به‌دست آمده است. تفاوت مشاهده شده در بخش اول و دوم کتاب محسوس نیست اما دو متن در سطحی بالاتر از سطح توانایی دانش‌آموزان پایه چهارم قرار دارد. همچنین بین سطح خوانایی بخش اول و سوم این کتاب تفاوت محسوس است و سطح خوانایی در بخش اول ۴/۲۲، در حالی که در بخش سوم ۵/۷۳ است. بنابراین در این مقایسه نیز، نتیجه حاصل نشان‌دهنده بالا بودن سطح میزان خوانایی از سطح توانایی دانش‌آموزان است. در مقایسه بین بخش دوم با بخش سوم نیز تفاوت

جدول ۴: نتایج مربوط به سطح خوانایی کتاب هدیه‌های آسمانی پایه پنجم

بخش‌های کتاب	تعداد کلمات	تعداد جملات کامل	طول متوسط جملات	تعداد کلمات دشوار	میزان خوانایی گانینگ (G)
بخش اول	۱۰۰	۱۰	۱۰	۱۴	۸/۴
بخش میانی	۱۰۰	۱۶	۶/۲۵	۹	۶/۱
بخش سوم	۱۰۰	۱۵	۶/۶۶	۷	۵/۴۶

همانطور که نتایج به دست آمده در جدول ۳ نشان می‌دهد، سطح خوانایی در بخش اول کتاب ۴/۲۲ است که این مقدار در سطح دانش‌آموزان بالاتر از کلاس چهارم قرار دارد. در بخش میانی و سوم کتاب نیز نتایج نشانگر متناسب نبودن سطح کتاب با سطح سنی و درک و فهم دانش‌آموزان است.

فرضیه ۴: بین سطح خوانایی کتاب هدیه‌های آسمانی پنجم ابتدایی با سطح سنی و درک و فهم دانش‌آموزان تناسب وجود دارد.

سطح خوانایی در بخش اول، دوم و سوم کتاب به ترتیب عبارت است از ۸/۴، ۶/۱، ۵/۴۶. که در هیچ کدام از این بخش‌ها سطح خوانایی متناسب با سطح سنی و درک و فهم دانش‌آموزان نیست. چرا که عدد ۸/۴ که در بخش اول به دست آمده برابر با دانش‌آموزانی است که ۸ سال درس خوانده‌اند. سطح خوانایی در بخش وسط برابر با ۶/۱ و از نظر سطح خوانایی در سطحی بالاتر از پنجم ابتدایی است. بنابراین سطح خوانایی در بخش وسط کتاب هدیه‌های آسمانی پنجم مناسب سطح سنی و درک و فهم دانش‌آموزان در این سطح سنی نیست. این نتیجه برای بخش آخر نیز صادق است. تحقیق ناجی (۱۳۸۱) با یافته‌های این تحقیق هم‌سو است، چرا که این نتایج که براساس روش‌های فرای، فلش و گانینگ انجام شده، نشانگر دشواری خوانایی مطالب کتاب

میزان خوانایی به دست آمده از بخش اول کتاب هدیه‌های آسمانی پایه پنجم ۸/۴ و در بخش دوم این میزان ۶/۱ به دست آمده است که هر دو مقدار به دست آمده بالاتر از سطح توانایی دانش‌آموزان پایه پنجم است. همچنین تفاوت مشاهده شده بین قسمت‌های اول و سوم که به ترتیب ۸/۴ و ۵/۴۶ به دست آمده معنی‌دار است و میزان آن‌ها بالاتر از سطح توانایی دانش‌آموزان این مقطع می‌باشد. همچنین تفاوت مشاهده شده بین بخش میانی و بخش سوم نیز قابل مشاهده است، به این ترتیب که در بخش میانی میزان خوانایی ۶/۱ و در بخش سوم این میزان ۵/۴۶ به دست آمده است. نتایج به دست آمده حاکی از آن است که علاوه بر بالا بودن سطح خوانایی، اصل توالی ساده به دشوار در کتاب هدیه‌های آسمانی پایه پنجم رعایت نشده است. اما در همین راستا عریضی و عابدی در سال ۱۳۸۲ به بررسی محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی بر اساس انگیزه پیشرفت و مؤلفه‌های آن البته با روش ویلیام رومی پرداخته‌اند و نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان داده که کتاب‌های فارسی و دینی و قرآن تا حدودی دارای انگیزه پیشرفت هستند.

فرضیه ۳: بین سطح خوانایی کتاب‌های هدیه‌های آسمانی چهارم ابتدایی با سطح سنی و درک و فهم دانش‌آموزان تناسب وجود دارد.

تعلیمات دینی سوم دبستان و بالاتر بودن سطح کتاب از سطح فهم و درک دانش‌آموزان بوده است.

فرضیه ۵: بین سطح خوانایی کتاب‌های هدیه‌های آسمانی پایه‌های چهارم و پنجم جدول ۵: میانگین سطح خوانایی نمونه‌های صدکلمه‌ای کتاب‌های هدیه‌های آسمانی چهارم و پنجم ابتدایی

بخش‌های کتاب	کتاب هدیه‌های آسمانی پایه چهارم	کتاب هدیه‌های آسمانی پایه پنجم
نمونه صد کلمه‌ای اول	۴/۲۲	۸/۴
نمونه صدکلمه‌ای دوم	۴/۶۲	۶/۱
نمونه صد کلمه‌ای سوم	۵/۷۳	۵/۴۶
میانگین سه نمونه	۴/۸۵	۶/۶۵

و روانشناسان و معلمان با تجربه در جهت شناسایی هر چه بیشتر افکار، توانایی‌ها و استعداد‌های کودکان در سنین مختلف آگاهی-های بیشتری کسب کرده و سپس به فرآیند برنامه‌ریزی و طراحی کتب درسی دینی در مقاطع ابتدایی اقدام کنند. و در آموزش کتب دینی به دانش‌آموزان، حائز اهمیت است، به فرآیند آموزش قبل از دوره ابتدایی و آماده-کردن دانش‌آموزان در دوره‌های پیش‌دبستانی توجه شود. زیرا اگر ما معتقدیم که یادگیری مطالب دینی به تفکر انتقادی و جستجوگری منتهی می‌شود، بهتر است این آموزش‌ها و توجه به آن‌ها از دوران قبل از دبستان آغاز شود. و نیز اصل توالی در تنظیم محتوای کتاب‌های هدیه‌های آسمانی پایه‌های چهارم و پنجم ابتدایی از ساده به مشکل رعایت شود.

میانگین سطوح مختلف کتاب هدیه‌های آسمانی پایه چهارم ۴/۸۵ و این میانگین برای پایه پنجم ۶/۶۵ به دست آمده است که این نتایج نشانگر تفاوت سطوح خوانایی این دو کتاب از نظر تناسب با سطوح سنی و درک و فهم آن‌هاست. بر این اساس این نتیجه حاصل می‌شود که متن‌های این دو کتاب از نظر سطح خوانایی بالاتر از سطوح پایه‌های چهارم و پنجم ابتدایی قرار دارند و متناسب با سن و درک و فهم دانش‌آموزان این دو پایه نیستند. در این راستا با عنایت به نتایج به دست آمده مبنی بر این که سطح خوانایی دانش-آموزان در هر دو کتاب هدیه‌های آسمانی بالاتر از سطح خوانایی و درک و فهم دانش-آموزان پایه‌های چهارم و پنجم ابتدایی بود. می‌توان پیشنهاد کرد که برنامه‌ریزان و طراحان برنامه درسی در تدوین کتب درسی از مشاوران

منابع فارسی:

۱. آل افروز، مرجان (۱۳۹۰) تعیین سطح خوانایی نوشته خواندنی‌های نوسوادان و مراکز تولید و نشر آن <http://mohajer1359.blogfa.com/post-26.aspx.20/04/2011>. ۱۳۹۰/۲/۹.
۲. آقازاده، محرم. (۱۳۸۵). نگاهی به نقش زبان در تعلیمات دینی، فصلنامه تربیت اسلامی، سال اول، شماره ۲، ۲۰-۷.
۳. ایمانی و مظفر. (۱۳۸۳). تحلیل محتوای کتاب هدیه‌های آسمانی و کتاب کار در مقایسه با تعلیمات دینی پایه دوم ابتدایی، فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، سال سوم، شماره ۱، ۱۱۵-۱۳۲.
۴. جعفری هرندی، رضا و همکاران. (۱۳۸۷). تحلیل محتوا روشی پرکاربرد در مطالعات علوم اجتماعی، رفتاری و انسانی با تأکید بر تحلیل محتوای درسی، فصلنامه حوزه و دانشگاه، سال ۱۴، شماره ۵۵، ۵۸-۳۳.
۵. حسینی نسب، داوود. (۱۳۷۷). تحلیل محتوای کتب درسی فارسی دوره ابتدایی، تبریز: دانشگاه تبریز.
۶. ذوالفقاری، حسن و همکاران. (۱۳۸۵). کتاب تدریس معلم، تهران: اداره کل چاپ و توزیع کتاب‌های فارسی.
۷. رضایی، معرفت. (۱۳۸۰). بررسی عوامل مؤثر در تعیین محتوای کتاب-های تعلیمات دینی دوره ابتدایی از دیدگاه معلمان استان آذربایجان، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
۸. ستایش، حسن. (۱۳۸۵). ساختار محتوای کتاب درسی دانشگاهی با رویکرد کاوش-محور در کتاب درسی دانشگاهی: ساختار و ویژگی‌ها (جلد اول)، اولین همایش بین‌المللی کتاب درسی دانشگاهی، انتشارات سمت، ۳۸۹-۳۷۰.
۹. شکوهی، راحله. (۱۳۸۲). تحلیل کتاب فارسی جدید دوم ابتدایی بر مبنای طبقه‌بندی اهداف آموزشی در حیطه بلوم، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تربیت معلم.
۱۰. شیخ زاده، مصطفی. (۱۳۸۷). تحلیل محتوای سطح خوانایی کتاب‌های بخوانیم چهارم و پنجم ابتدایی بر اساس شاخص سطح خوانایی گانینگ. فصلنامه مطالعات برنامه درسی، سال سوم، شماره ۹، ۱۰۸-۸۴.
۱۱. شیرزاد، رضا. (۱۳۷۳). بررسی میزان تطابق پرسش‌ها و تمرین‌های کتاب فارسی پنجم ابتدایی با هدف‌های زبان-

- آموزی، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تربیت معلم.
۱۲. عریضی، احمد رضا و عابدی، احمد. (۱۳۸۲). تحلیل محتوای کتاب‌های دوره ابتدایی بر حسب سازه انگیزه پیشرفت، تهران: شورای تحقیقات آموزش و پرورش.
۱۳. کرم افروز، محمد (۱۳۷۲). بررسی تناسب اشعار کتاب فارسی سوم و چهارم و پنجم دبستان با توان ذهنی دانش‌آموزان این پایه‌ها در شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تربیت معلم.
۱۴. موسی پور، نعمت الله. (۱۳۷۰). ارزشیابی شیوه ارائه محتوای کتاب تعلیمات دینی مقطع ابتدایی با استفاده از روش ویلیام رومی، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تربیت معلم.
۱۵. منطقی مرتضی. (۱۳۸۸). تحلیل محتوای کتاب‌های دینی سوم راهنمایی از منظر پاسخ به نیازهای عاطفی- روانی و اجتماعی دانش‌آموزان، فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، سال هشتم، شماره ۲۶.
۱۶. ناجی، جمیله سادات. (۱۳۸۱). بررسی و تحلیل محتوای کتاب تعلیمات دینی سال سوم ابتدایی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد خراسگان.
۱۷. یارمحمدیان، محمد حسین. (۱۳۷۷). اصول برنامه‌ریزی درسی، تهران: انتشارات یادواره ی کتاب.

منابع انگلیسی:

18. Flesh, Radolph, (1984) International who's who of authors and writers, Europa Publications, Taylor & Francis Group, 2003 - [Biography & Autobiography](#) - 640 pages Volume 19.
19. Gunning, Robert C. (2003) Mathematics has been prominent in the Princeton curriculum since the founding of the College. In 1760. From Alexander Leitch, (1978) A Princeton Companion, copyright. Princeton. Uni: prees. [http://etcweb.princeton.edu/CampusWW/Companion/mathematics.html](http://etcweb.princeton.edu/CampusWW/W/Companion/mathematics.html). 12/4/2011.
20. Greco, J. (2000). Putting skeptics in their place: the nature of skeptical arguments and their role in philosophical inquiry, Cambridge Studies in Philosophy: Cambridge University Press.
21. Obery, A. A. (1991). "Curriculum decisions". The international encyclopedia of curriculum, New York: Pergamon Press